

OPERAȚIILE ȘI EXERCIȚIILE MARITIME – INSTRUMENTE ALE REALIZĂRII SECURITĂȚII REGIONALE LA MAREA NEAGRĂ –

Locotenent-comandor dr. Marius ROȘU

General-maior dr. Dorin IONIȚĂ

Comandamentul Forțelor Întrunite „General Ioan Emanoil Florescu”

După încheierea Războiului Rece și căderea Cortinei de fier, realități coroborate cu implozia geopolitică a fostei URSS din 1989, Regiunea Extinsă a Mării Negre a cunoscut o fază de tranziție acută din punct de vedere al relevanței geopolitice, devenind, în prezent, centrul intereselor geostrategice ale principalilor actori statali și non-statali cu valențe globale sau regionale: SUA, NATO, UE, Federația Rusă, Turcia. Interesul crescut pentru asigurarea securității în această regiune s-a manifestat prin lansarea și dezvoltarea diferitelor formate de cooperare, precum și prin desfășurarea de exerciții militare ce au creat premisele unei prezențe aproape continue a forțelor Aliate în bazinul Mării Negre, respectând condițiile prevăzute de Convenția de la Montreux. Instruirea permanentă, atingerea unui grad crescut de interoperabilitate prin exersarea procedurilor standard și creșterea capacității de reacție a forțelor militare și civile prin intermediul planificării și desfășurării exercițiilor și operațiilor maritime în Regiunea Extinsă a Mării Negre reprezintă proiecția voinței politice prin inițiative militare, dar și prin cooperarea civil-militară și utilizarea instrumentelor specifice de law enforcement.

Cuvinte-cheie: cooperare, securitate maritimă, exerciții militare, REMN, securitate socială.

INTRODUCERE

Stăpânirea mărilor și oceanelor a reprezentat o condiție esențială pentru obținerea influenței și puterii din cele mai vechi timpuri¹. Poziționarea unui stat în apropierea unei mări continuă să reprezinte un avantaj major atât pentru dezvoltarea proprie, cât și pentru cea a regiunii din care face parte. Mediul marin influențează definitoriu dezvoltarea socială a tuturor statelor și națiunilor. Mările și oceanele au rămas un imens câmp de acțiune economic, industrial, diplomatic și militar, deschis celor mai puternici și mai îndrăzneți.

Titlul – „Operațiile și exercițiile maritime – instrumente ale realizării securității maritime regionale la Marea Neagră” – indică intenția de a releva importanța desfășurării continue a exercițiilor și operațiilor de securitate maritimă în Regiunea Extinsă a Mării Negre (REMN). Prezența permanentă a Aliaților în bazinul pontic este menită să pondereze și să descurajeze acțiunile Federației Ruse, care, în urma anexării ilegale a peninsulei Crimeea, coroborat cu înzestrarea militară accelerată, amenință tot mai mult echilibrul de securitate regional. Dar, ambițiile Moscovei nu se opresc la Regiunea Extinsă a Mării Negre, aceasta întinzându-și influența prin plantarea unor baze militare rusești în Marea Baltică, Marea Mediterană, precum și pe continentul african.

Mediul de securitate din regiunea Mării Negre s-a transformat după căderea Cortinei de fier, pornind de la apariția conflictelor înghețate, continuând cu politica neutră a Federației Ruse față de politicile SUA și NATO, pentru ca, după summitul NATO de la București, din 2008, echilibrul de securitate regional și *statu-quo* să cunoască schimbări repetate, tot mai accentuate, culminând, din 2014 și până în prezent, prin încălcarea, de către Federația Rusă, a dreptului maritim internațional.

Provocările generate de mediul internațional securitar actual sunt *complexe, atipice și neliniare*, fiind caracterizate printr-un *grad ridicat de impredictibilitate*, cu impact direct în planul situației de securitate regionale. Aceste aspecte au condus la necesitatea *modificării și adaptării continue a modului de abordare a misiunilor și exercițiilor derulate în toate mediile de operare*.

¹ Prin aceasta, ne încadrăm în „teoria țărmurilor”, o extensie a paradigmei lui Halford MacKinder și Alfred Mahan, teorie introdusă de Nicholas Spykman (profesor de relații internaționale la Universitatea Yale) în lucrarea „*The Geography of Peace*” („*Geografia păcii*”, 1944).

Riscurile și amenințările la adresa securității globale, dar și vulnerabilitățile actorilor din zonă derivă din fenomene asociate persistenței amenințărilor teroriste, continuării demersurilor privind separatismul pe criterii etnice, proliferării armelor de distrugere în masă, perpetuării conflictelor înghețate întreținute de Federația Rusă (ex. Nagorno-Karabah, Osetia de Sud, Abhazia, Donbas și Crimeea, Transnistria), fenomenului migrației ilegale, escaladării violenței (ex. curente de contestare ale măsurilor dispuse de autorități în contextul pandemiei generate de COVID-19), proliferării propagării știrilor false și amenințărilor de natură hibridă (figura nr. 1).

Figura nr. 1: Conflictelor înghețate din regiunea Mării Negre
(New Strategy Center, Policy Paper, mai 2017, p. 5)

DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Pentru facilitarea înțelegerii problematicei prezentate, un prim pas constă în definirea conceptelor cu care se operează pe parcursul lucrării, respectiv *securitate socială* și *securitate maritimă*, pentru ca, în capitolele următoare, să relevăm interdependența dintre derularea exercițiilor în spațiul pontic și asigurarea unui climat stabil de securitate.

Școala de la Copenhaga, întemeiată pe viziunea și cercetările lui Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wilde, susținută deopotrivă de declarația comună adoptată

la Roma, în 1991, în urma întâlnirii șefilor de stat și de guvern ai țărilor membre ale NATO, a statuat faptul că securitatea are cinci dimensiuni: politică, economică, socială, militară și ecologică: „*Securitatea internațională este determinată, în fond, de securitatea internă și externă a diferitelor sisteme sociale, de măsura în care, în general, identitatea sistemului depinde de circumstanțele externe. Experții definesc, în general, securitatea socială ca pe securitatea internă. Funcția ei esențială este aceea de a asigura puterea politică și economică a clasei conducătoare date sau supraviețuirea sistemului social și un grad adecvat de securitate publică*”. (Buzan, 2000, p. 97).

Putem afirma, astfel, că *securitatea socială* este cea mai cuprinzătoare și complexă formă a securității, întrucât este interdependentă și are conexiuni în toate mediile, pornind de la securitatea mediului, a spațiilor, a populației, securitatea alimentară până la securitatea maritimă atinsă prin mijloace militare și acțiuni specifice de *law enforcement*.

Prin *securitate maritimă* înțelegem setul de măsuri (militare, de *law enforcement* sau civile) luate de un stat sau organizație internațională pentru a asigura un climat de normalitate în care se derulează afacerile maritime, în care respectarea dreptului internațional și a legislației naționale este asigurată, libertatea de navigație este garantată, iar cetățenii, infrastructura, transporturile, mediul și resursele marine sunt protejate. Securitatea maritimă are impact direct în derularea normală a activităților economice pe mare, asigură securitatea energetică (rețele subacvatice și conducte de gaz, petrol etc.), creează cadrul pentru prevenirea și combaterea pirateriei, a jafului armat pe mare, a migrației ilegale și a traficului de armament, de narcotice, tutun și carne vie, asigură controlul frontierelor maritime și realizează siguranța transportului naval.

MEDIUL INTERNAȚIONAL ȘI REGIONAL DE SECURITATE

Dinamica securității maritime în Regiunea Extinsă a Mării Negre este dată de prezența aliată navală susținută în cea mai mare parte a anului, precum și de implicarea transnațională, euroatlantică a SUA și a Marii Britanii, alături de partenerii regionali, Turcia, Bulgaria și România, în contextul evenimentelor din Ucraina și al implicațiilor generate de anexarea peninsulei Crimeea, în 2014, de către Federația Rusă.

În perioada imediat următoare anexării, populația civilă din Crimeea (peste 45.000 de locuitori) a luat drumul migrației, forțată de noile realități. De asemenea, organizațiile internaționale au relevat persecuții asupra tătarilor din Crimeea,

coroborate cu relocarea populației civile ruse în peninsula. Anul 2015 s-a finalizat cu raționalizarea industriei de apărare ucrainene, concomitent cu resubordonarea și rearanjarea administrativă a noului teritoriu ocupat.

De asemenea, în 2016 a fost începută construcția podului peste strâmtoarea Kerchi, care leagă Rusia continentală de peninsula Crimeea, statuând intenția de întărire a noului teritoriu anexat ilegal. Din Crimeea, cu ajutorul noii infrastructuri civile create, dar și ca urmare a relocării celei militare, Rusia își impune poziția de forță, încercând să negocieze în termeni duri noile drepturi, adjuocate prin *dreptul forței și nu prin forța dreptului*, asupra mării teritoriale, zonei contigue și zonei economice exclusive a Ucrainei.

New exclusive economic zone delimitation in the Black Sea

Source - www.russianworldforums.com

Figura nr. 2: Delimitarea zonelor economice exclusive din Marea Neagră: înainte (stânga) și după anexarea Crimeii (dreapta) (Ib., p. 15.)

În 2017, Federația Rusă a adoptat noua *Strategie maritimă*, fapt care a determinat implicații majore la adresa securității regionale. Astfel, alături de alte inițiative strategice, linii directe și acțiuni concrete, Rusia a trecut la acțiuni de militarizare masivă a peninsulei Crimeea, prin mutarea contingentelor și unităților militare, concomitent cu relocarea unor sisteme de armament de înaltă tehnologie, precum și cu redислоcarea flotei ruse a Mării Caspice în Marea Neagră. Toate aceste acțiuni strategice reprezintă factori importanți de alarmare și creștere a amenințărilor la adresa securității regionale, precum și de menținere a actualului *statu-quo* în bazinul pontic.

Totodată, impunerea blocadei navale în 2018, prin acțiunile de închidere a Mării Azov, capturarea celor trei nave ale marinei militare ucrainene și interdicția de navigație impusă navelor flotei Ucrainei, reprezintă acțiuni agresive care contravin tuturor normelor juridice de drept maritim internațional.

La finalul lui 2019, podul peste strâmtoarea Kerchi a fost dat în folosință și deschis traficului public, unele voci ucrainene declarând faptul că integritatea și conservarea sistemului ecologic al Mării Azov sunt amenințate (Council of Europe, Parliamentary Assembly, 2019). De asemenea, oficialii de la Kiev reclamau faptul că această cale rutieră de acces este proiectată în mod intenționat pentru a avea o înălțime relativ mică, în vederea limitării și restricționării accesului navelor mari în Marea Azov. Sub pretextul anunțatelor exerciții militare, în anul 2021, Federația Rusă a impus interdicții și restricții de navigație în toată partea de nord a Mării Negre, paralizând, practic, libertatea de navigație. Aceste acțiuni sunt asociate și cu închiderea navigației internaționale în Marea Azov, navele ucrainene aflându-se în imposibilitatea de a mai ajunge în porturile de proveniență.

Dislocarea în Crimeea a forțelor, armamentelor și capabilităților nucleare ale Federației Ruse reprezintă acțiuni ce continuă să crească în intensitate. Infrastructura nucleară a fost restaurată și dezvoltată, atingând, practic, nivelul cel mai ridicat (figura nr. 3). Toate aceste acțiuni concertate de la Kremlin sunt coroborate cu migrația populației ruse în Crimeea, pe fondul încurajării masive a acesteia.

KALIBR Cruise Missile - range 2500 km (1553 miles)
ISKANDES Ballistic Missile - range 500 km (310 miles)

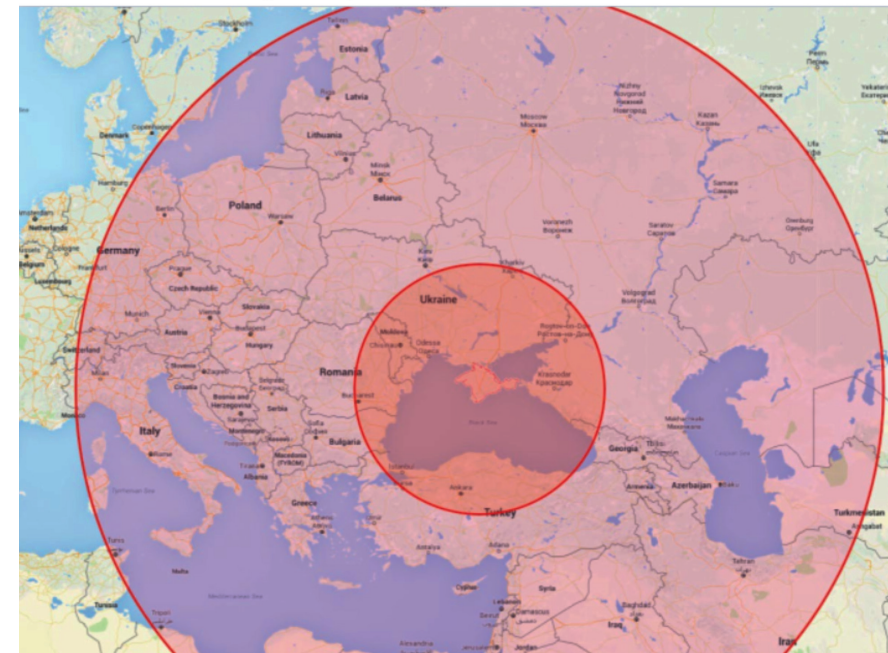

Figura nr. 3: Raza de acțiune a sistemelor de apărare balistică KALIBR (cerc interior), ISKANDE (cerc exterior) (Ib., p. 9)

Federația Rusă a anunțat² faptul că un avion propriu³ a tras focuri de avertisment ce au vizat distrugătorul HMS Defender, din cadrul marinei regale britanice, pentru a împiedica intrarea în apele teritoriale din Marea Neagră⁴. Ulterior, nava britanică a părăsit apele revendicate de Moscova după anexarea ilegală a Crimeii din 2014, încheind, astfel, incidentul invocat de Kremlin. SUA, NATO, UE și Marea Britanie nu au recunoscut niciodată apartenența peninsulei Crimeea la Federația Rusă. Ulterior, Marea Britanie a negat incidentul, admitând totuși existența traficului radio între distrugătorul HMS Defender și autoritățile Federației Ruse (Ioniță, 2021).

Administrația de la Kremlin a reacționat rapid, transferând trei aeronave strategice⁵ de patrulare maritimă și luptă antisubmarin din cadrul forțelor aeriene ale marinei ruse în orașul Eisk din regiunea Krasnodar.

De asemenea, Federația Rusă a stabilit și anunțat un număr mare de raioane de desfășurare a exercițiilor în Marea Neagră, practic, fiind acoperit tot litoralul nordic, pe toată durata calendaristică a anului, paralizând activitățile din zonă concomitent cu încălcarea regimului referitor la libertatea de navigație.

Este de remarcat faptul că, în timp ce SUA, NATO, UE și statele riverane pontice au un comportament predictibil, răspunzând proactiv și gradual la amenințările de securitate, administrația de la Kremlin reacționează preponderent reactiv cu privire la desfășurarea exercițiilor maritime aliate, la trecerile inofensive ale navelor Marii Britanii, recurgând la supravegherea electronică și vizuală a activităților SNMG2 (Standing NATO Maritime Group 2) și SNMCMG2 (Standing NATO Mine Countermeasures Group 2). Totodată, caracterul agresiv poate fi regăsit și prin intermediul comunicatelor de presă ale diplomației ruse, care conțin elemente subversive, de inducere în eroare și dezinformare, specifice amenințărilor asimetrice.

Mediul de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre trebuie analizat dintr-o perspectivă mai largă, cea a interdependențelor regionale și globale, a riscurilor și amenințărilor transfrontaliere, unde rețelele de migranți și trafic de carne vie, arme de distrugere în masă, narcotice, tutun și alte produse destinate pieței negre europene trebuie anihilate și combătute cu mijloacele legale la dispoziție.

Totodată, trebuie amintit faptul că situația de securitate regională și internațională, securitatea socială și securitatea maritimă, în special, au avut de suferit în condițiile generate de creșterea prețurilor produselor, pe fondul acutizării problemelor cauzate de pandemia sanitară mondială Covid-19.

² În data de 23 iunie 2021.

³ De tip Suhoi Su-24.

⁴ Autoritățile de la Kremlin au reclamat faptul că HMS Defender ar fi patrat trei kilometri în apele teritoriale rusești.

⁵ De tip Tupolev Tu-142.

De asemenea, pe fondul retragerii trupelor coaliției din Afganistan, situația societății autohtone a devenit una extrem de complicată. Este de așteptat ca mediul tensionat de securitate intern afgan să genereze un flux migratoriu masiv către Europa, iar Turcia și Rusia vor juca, cu siguranță, roluri cheie în gestionarea acestora. În același timp, aceste mase de migranți, ce fug din calea războiului și a condițiilor economice extrem de precare, constituie moneda de schimb și, probabil, de șantaj aplicat Uniunii Europene de către liderii de la Ankara și Moscova.

Nu mai târziu de luna iulie 2021, Agenția Uniunii Europene pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă – Frontex a activat mecanismul de redislocare rapidă a forței de reacție imediată (standing corps), acesta fiind trimis la frontierele statelor baltice cu Belarus. Fluxurile migratorii au fost dirijate din Orientul Îndepărtat, via Rusia și Belarus, către frontierele Europei. Foarte probabil, presiunea migratorie se va intensifica, iar Europa va fi pusă, din nou, în fața unor situații extrem de dificile în gestionarea acestor fluxuri de oameni, care pot ascunde toată gama de riscuri asociate terorismului, infraționalității transfrontaliere, traficului de armament și muniții, tutun, narcotice etc.

Poziția Turciei din perspectiva asigurării securității maritime regionale este una robustă, fiind un partener cu o puternică amprentă regională. Totodată, Turcia a depus eforturi susținute pentru a acredita Centrul de excelență NATO de la Istanbul – MARSEC COE (Maritime Security Center of Excellence), prin intermediul căruia președintele Erdogan plasează țara sa pe lista scurtă a principalelor state membre ale NATO care sunt în măsură să asigure și să furnizeze educație de securitate maritimă atât în mediul militar, cât și în cel civil. Astfel, administrația de la Ankara și-a atins scopul de a rivaliza și concura cu centrul Greciei din Souda/Creta – NMIOTC (NATO Maritime Interdiction Operational Training Centre).

Deși participă la toate inițiativele maritime aliate, la exercițiile, activările grupărilor navale NATO SNMG2 și ale SNMCMG2, Turcia, la nivel politic, are un discurs oscilant, fluctuând între politicile celor mai mari actori globali – SUA, Federația Rusă și China.

Față de politicile UE, Turcia s-a plasat antagonic în ceea ce privește controlul fluxurilor migratorii, acționând deseori prin tehnica șantajului. În 2015, a semnat cu Uniunea Europeană un acord de readmisie a migranților economici care nu îndeplineau condițiile specifice refugiaților și, implicit, pe cea de a cere azil într-o țară de pe teritoriul UE. În baza aceluși acord, Uniunea Europeană se angaja să plătească anual, timp de șase ani, suma de șase miliarde de euro. În 2021, acordul a fost prelungit între cele două părți, în aceiași termeni. Evenimentul nu a trecut neobservat, întrucât

președintele Erdogan a iscat un incident diplomatic, neoferindu-i președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, poziția cuvenită la masa discuțiilor, alături de el și de președintele Consiliului European, Charles Michel.

România reprezintă un aliat important din perspectiva eforturilor militare și diplomatice depuse pentru permanenta consolidare a posturii de descurajare strategică prin găzduirea, pe teritoriul național, a unor importante structuri ale NATO – MNDSE, MNBSE, MNCSE, NFIU. De asemenea, în domeniul militar, România participă cu resurse umane și platforme navale la toate exercițiile aliate din Marea Neagră, precum și la activările SNMG2 și SNMCMG2, la operația maritimă a NATO – Sea Guardian, respectiv la operația maritimă EUNAVFORMED IRINI și cu ofițeri de stat major la EUNAVFOR Atalanta – operație de securitate maritimă desfășurată în Cornul Africii.

În sfera securității maritime asigurată cu mijloace de mobilitate navală guvernamentale, România participă anual la activarea Multipurpose Maritime Operation din Marea Neagră, precum și la operațiile maritime cu scopuri multiple implementate în Marea Mediterană (Grecia, Italia și Spania) de către Frontex, EMSA și EFCA.

Bulgaria este un aliat responsabil și credibil în NATO, participând activ la majoritatea inițiativelor regionale din sfera asigurării securității maritime. Totodată, la Sofia este găzduit un comandament NATO, aspect ce relevă preocupările de integrare, ridicare a standardelor și operaționalizare a structurilor sale armate. Alături de România, Turcia, Georgia și Ucraina, Bulgaria participă activ în cadrul Forumului de Cooperare al autorităților cu atribuții specifice Gărzii de Coastă/paza frontierelor maritime la Marea Neagră, inițiativă ce promovează schimbul activ de informații provenite din sfera de *law enforcement*.

Georgia, alături de Ucraina, depune eforturi susținute în vederea reorganizării administrative interne, a combaterii corupției instituționalizate și îndeplinirii criteriilor impuse de aliați pentru accesarea în NATO. În prezent, Georgia și Ucraina sunt state partenere aliate cu prezențe importante în exercițiile și activările temporare ale grupărilor navale NATO din Marea Neagră.

De asemenea, Ucraina, în parteneriat cu SUA, găzduiește anual exercițiul de securitate maritimă Sea Breeze, pe timpul căruia se urmărește creșterea interoperabilității forțelor navale participante. Ucraina și Georgia reprezintă state din fostul bloc sovietic, unde Rusia și-a extins influența, acționând strategic pentru reaprinderea focarelor de instabilitate. Așa-numitele conflicte înghețate din estul Ucrainei, Osetia de Sud și Abhazia reprezintă butoane strategice

ale Moscovei, ce sunt activate la nevoie, în vederea exercitării controlului politic asupra administrațiilor guvernamentale de la Kiev și Tbilisi. Tocmai din cauza menținerii active a acestor focare de instabilitate regională, Ucraina și Georgia nu pot îndeplini criteriul esențial de admitere în NATO, cel al asigurării unui climat de stabilitate cu vecinii, respectiv neangajarea într-un conflict armat la momentul aderării în Alianță.

SECURITATE PRIN COOPERARE ÎN REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

Având în vedere situația complexă de securitate regională și internațională, Alianța Nord Atlantică, SUA, Uniunea Europeană, Canada și Marea Britanie se implică în mod activ în Regiunea Extinsă a Mării Negre, susținând operații de poliție aeriană, respectiv de securitate maritimă, atât în plan militar, cât și din perspectiva civilă – de impunere a legii.

Toate cadrele regionale de cooperare, militare (existente în 2014) și de *law enforcement*, precum și derularea exercițiilor în comun între statele riverane Mării Negre au fost suspendate, ca urmare a acțiunilor ilegale de anexare a peninsulei Crimeea la Federația Rusă. În noile circumstanțe, statele riverane Mării Negre și partenerii internaționali și-au adaptat în mod continuu misiunile, operațiile și exercițiile desfășurate în bazinul pontic și mediteranean, în concordanță cu mutările generate de Federația Rusă. Astfel, formatele de cooperare instituite în vederea atingerii predictibilității și securității maritime, precum Black Sea For, Black Sea Harmony, Black Sea Cooperation Forum etc., și-au încheiat, suspendat ori și-au revizuit în totalitate mecanismele cooperării ce funcționau până în momentul anexării ilegale a Crimeii, în 2014.

Rolul României, prin structurile ce asigură securitatea maritimă, respectiv Ministerul Apărării Naționale – Forțele Navale, Forțele Aeriene; Ministerul Afacerilor Interne – Garda de Coastă; Ministerul Transporturilor și Infrastructurii – Autoritatea Navală Română; Ministerul Agriculturii – Agenția Națională de Pescuit și Acvacultură, este deosebit de important prin participarea la diversele inițiative de cooperare în vederea creșterii încrederii mutuale dintre actorii regionali. Totodată, rolul statului român este relevant și prin asumarea responsabilităților luate în vederea atingerii dezideratului de a asigura securitatea maritimă prin prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor asociate, importate sau conexe bazinului pontic.

România asigură o prezență activă și constantă în cele două grupări navale ale NATO – SNMG2 și SNMCMG2, Fregata „Regina Maria” deținând, în septembrie 2021,

comanda operației din Marea Mediterană a NATO, Sea Guardian. De asemenea, în primele șase luni ale anului 2020, România a exercitat, pentru prima oară în istorie, comanda grupării SNMCMG2, pe timpul acțiunilor desfășurate în Marea Mediterană și în Marea Neagră.

Participarea României la operația de securitate maritimă EUNAVFORMED IRINI cu o navă de suprafață, în ultimele trei luni ale anului 2021, consolidează, deopotrivă, postura strategică a țării noastre prin respectarea angajamentelor militare și dezvoltarea parteneriatelor existente. Combaterea traficului de armament în largul coastelor Libiei și perturbarea rețelelor de migrație ilegală, alături de creșterea capacității de luptă și instruire de specialitate pentru personalul forțelor navale și al gărzii de coastă libiene, reprezintă principalele sarcini aprobate de Consiliul UE, ca urmare a rezoluției Consiliului de Securitate al ONU, nr. 2578 din 2021.

DESFĂȘURAREA EXERCIȚIILOR MILITARE

Scopul principal al exercițiilor planificate este cel de antrenare a forțelor combatante în vederea realizării și creșterii interoperabilității, prin exersarea în comun a procedurilor standard de operare în mediul de operare. Marea Neagră, pentru aproape două treimi din an, găzduiește inițiative și exerciții de securitate maritimă, acțiuni ce se derulează complementar cu activările regionale ale grupărilor aliate SNMG2 și SNMCMG2.

Eforturile întreprinse la nivelul NATO reprezintă acțiuni de reasigurare a aliaților de pe flancul estic, demonstrând solidaritate, coerență și acțiune strategică în vederea descurajării amenințărilor hibride proliferate la adresa stabilității regionale. Predictibilitatea acțiunilor, promovarea diplomației navale și comunicarea strategică reprezintă elemente ce susțin politicile de securitate promovate la cel mai înalt nivel al Alianței Nord Atlantice.

La nivel regional, România joacă un rol deosebit de important. Ca stat de graniță al NATO și al UE, România are un plus de responsabilitate în a opri, la frontierele sale maritime, manifestarea riscurilor și amenințărilor identificate.

Exercițiul Sea Shield se desfășoară anual, începând cu anul 2015, și reprezintă cea mai mare concentrare de forțe aliate din Marea Neagră, fiind planificat de România, prin Forțele Navale Române, care asigură conducerea mijloacelor, implementarea secvențelor și coordonarea forțelor partenere. Începând din anul 2015 și până în prezent, scenariul exercițiului Sea Shield a fost adaptat în mod gradual la toată gama de riscuri și amenințări apărute la adresa securității maritime și a stabilității regionale, pe măsură ce situația geopolitică din zona pontică a suferit modificări.

În anul 2021, activitățile pe mare au fost conduse de către Comandamentul Flotei, iar forțele participante au provenit din Bulgaria, Grecia, Olanda, Polonia, România, Spania, Statele Unite ale Americii și Turcia. Comandamentul Aliat Maritim al NATO – MARCOM a participat cu gruparea navală permanentă SNMG-2, din care a făcut parte și fregata „Regina Maria” (Statul Major al Forțelor Navale, 2021): „Prin intermediul exercițiului Sea Shield 21 a fost verificat și consolidat nivelul de interoperabilitate atins între Forțele Navale Române și celelalte categorii de forțe din Armata României, diferite structuri din compunerea Ministerului Afacerilor Interne și alte structuri navale aparținând NATO”. (Ib.).

Exercițiul maritim găzduit de România a prevăzut toate etapele unei operații navale NATO de răspuns la o criză geopolitică în regiune. Preocuparea constantă pentru dezvoltarea continuă și angrenarea forțelor în inițiative multinaționale prin angajamentul instituțional robust are rolul principal de a demonstra angajamentul constant al României pentru întărirea posturii maritime aliate, concomitent cu dezvoltarea interoperabilității forțelor, în toate mediile de luptă: maritim, submarin, terestru și aerian.

„Exercițiile <Sea Shield> și <Poseidon> planificate, organizate și conduse de Forțele Navale Române sunt cuprinse în Programul NATO de instruire multinațională întrunită, un concept complex, destinat instruirii forțelor Aliate, care a fost propus de România la summitul NATO de la Varșovia, în anul 2016, pentru întărirea măsurilor de securitate pe flancul sud-estic european, precum și pentru a asigura prezența continuă a forțelor Aliate în regiunea Mării Negre”. (Ib.).

Exercițiul multinațional Sea Breeze este găzduit și organizat de Ucraina, în parteneriat cu SUA, fiind desfășurat în Marea Neagră, în vederea consolidării interoperabilității între mijloacele și forțele statelor participante, precum și pentru a minimiza riscurile și amenințărilor, coroborat cu întărirea securității maritime regionale (Defense Visual Information Distribution Service, 2021).

Breeze este un exercițiu maritim condus de Bulgaria, ce se desfășoară anual în Marea Neagră, alături de parteneri aliați, grupările NATO – SNMG2 și SNMCMG2. Breeze este conceput să îmbunătățească gradul de interoperabilitate al unităților navale participante, respectiv să consolideze cooperarea prin exersarea diferitelor secvențe ce implică lupta la suprafață, antiaeriană și antisubmarine, toate acestea într-un scenariu multi-dimensional.

Exercițiile Sea Shield, Sea Breeze, respectiv Breeze, pe lângă activările și prezența aproape permanentă a SNMG2 și SNMCMG2 în Marea Neagră și în Marea Mediterană, reprezintă inițiativele statelor riverane, alături de SUA și partenerii aliați,

ce au drept scop principal întărirea securității maritime regionale și contracararea amenințărilor convenționale și hibride provenite din toate mediile. Activările și exercițiile din Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt supuse procesului de planificare, implementare și evaluare din perspectiva exercitării comenzii unice asupra tuturor categoriilor de forțe armate, caracterul întrunit al operației reprezentând unul dintre elementele de noutate exersate.

ASIGURAREA SECURITĂȚII MARITIME DIN PERSPECTIVĂ CIVILĂ

Începând din 2019, Poliția de Frontieră Română, prin Garda de Coastă, participă anual la operația de securitate maritimă cu scopuri multiple *Multipurpose Maritime Operation in the Black Sea – MMO Black Sea*, organizată de European Border and Coast Guard Agency (Frontex), în parteneriat cu European Maritime Safety Agency (EMSA) și European Fisheries Control Agency (EFCA). Scopul MMO Black Sea este de a consolida nivelul de securitate al frontierei maritime externe a Uniunii Europene, implementând activități operaționale precum combaterea migrației ilegale, contracararea criminalității transfrontaliere, a pescuitului ilegal și a poluării maritime, acțiuni însoțite de operații de căutare și salvare a navelor și oamenilor aflați în pericol (*search and rescue/SAR*).

Astfel, Frontex, EMSA și EFCA acordă sprijin operațional autorităților naționale din România și Bulgaria pentru a implementa funcțiile specifice Gărzii de Coastă, prin furnizarea serviciilor, informațiilor, echipamentelor și instruirii de specialitate, respectiv dezvoltarea și implementarea acțiunilor comune. Toate aceste eforturi se realizează în vederea îmbunătățirii situației operaționale și conștientizării acesteia, coroborată cu posibilitatea reală de a reacționa în caz de necesitate. În acest sens, un avion asigură supravegherea maritimă în Marea Neagră, furnizând imagini în timp real către centrele de comandă și control ale autorităților naționale ale României și Bulgariei, respectiv ale agențiilor europene participante.

În 2021, EMSA a furnizat echipamente de supraveghere aeriană Gărzii de Coastă a României în două locații: o dronă de dimensiuni medii la Mangalia pentru supravegherea frontierelor maritime ale UE, respectiv o dronă de mici dimensiuni, ambarcată la bordul navei Poliției de Frontieră, tip *Offshore Patrol Vessel „MAI 0201”*, în vederea extinderii supravegherii maritime dincolo de aria de acoperire a radarelor instalate la bordul navei.

Funcțiile specifice Gărzii de Coastă implementate în cadrul MMO Black Sea și al exercițiilor subsecvente sunt: siguranța maritimă, inclusiv managementul traficului

naval; securitatea maritimă, a navelor și a porturilor, activități specifice derulate de către autoritățile vamale maritime; prevenirea și combaterea traficului de migranți și activități de impunere a legii conexe; controlul frontierei maritime; supraveghere și monitorizare maritimă; protecția mediului maritim și răspuns corespunzător; căutare și salvare pe mare; intervenție în caz de accidente navale și acordarea de servicii de asistență maritimă; răspuns adecvat la accidente maritime și sinistre navale; controlul și inspecția piscicolă, precum și orice alte activități specifice.

În cadrul MMO Black Sea se desfășoară regulat și exerciții de pregătire a resursei umane și a navelor ce aparțin autorităților naționale române și bulgare. Exercițiul din 2021 s-a desfășurat în prezența oficialilor din cadrul agenției Frontex, reprezentanților Autorității Navale Române, Agenției Naționale pentru Pescuit și Acvacultură, Agenției Române de Salvarea a Vieții Omenești pe Mare, Statului Major al Forțelor Navale, Statului Major al Forțelor Aeriene, ROMATSA R.A., Inspectoratului General al Poliției Române și Serviciului Român de Informații. (Poliția de Frontieră Română, 2021).

CONSIDERAȚII FINALE

Prezența navală îndelungată a NATO, SUA și a Marii Britanii și implicarea activă a Uniunii Europene în Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt menite să asigure și să contribuie la dezvoltarea conceptului de *securitate maritimă*, în multilateralitatea acestuia, pornind de la diplomația navală, prin prezența mijloacelor de mobilitate aeriană și navală în zonele sensibile, vizite în porturi, menținerea libertății de navigație.

Totodată, implicarea în regiune a actorilor statali și non-statali menționați vizează securizarea frontierelor maritime, contracararea migrației ilegale și a traficului de carne vie, combaterea fenomenelor asociate terorismului, pirateriei, jafului armat pe mare, pescuitului ilegal și nereglementat, contracararea traficului de tutun, armament și a contrabandei altor bunuri de larg consum.

Continua militarizare rusească de la Marea Neagră constituie principala provocare pentru NATO, UE și România în ceea ce privește securitatea regiunii. Sistemele navale și aeriene fără pilot, folosite în scopuri militare și/sau civile, pot avea un rol important în depășirea acestor provocări orchestrate de la Moscova. Sistemele UAV/UAS reprezintă, cu siguranță, viitorul dezvoltării operațiilor și exercițiilor de securitate maritimă.

Printr-un amestec de relații pragmatice cu puterile regionale, jocuri de putere, alternative instituționale și conflicte hibride, Federația Rusă depune eforturi

serioase pentru a menține *statu-quo* când se reia, la nivel internațional, problema conflictelor înghețate, întreținându-le, în același timp, când consideră necesar (New Strategy Center, 2021).

Desfășurarea normală, în conformitate cu calendarul de exerciții internaționale, a exercițiilor navale și a operațiilor de securitate maritimă, din Marea Neagră, ca și din Marea Mediterană și din alte zone ale oceanului planetar, a fost influențată deopotrivă de virusul pandemic SARS COV-2, prin limitarea vizitelor în porturi, mutarea în sistem on-line a conferințelor de planificare sau chiar prin reducerea forțelor participante, ca urmare a apariției focarelor pe platformele navale.

Situația de securitate complicată din Afganistan va avea reverberații majore la adresa securității frontierelor maritime, aeriene și terestre ale statelor membre ale UE cu deschidere la Marea Neagră, Mediterană și Baltică.

„*Compasul Strategic*”, a cărui dezbatere publică și adoptare în regim de urgență este așteptată în decembrie 2021, reprezintă răspunsul noului leadership european, de consolidare a prevederilor *Strategiei globale pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene* (2016). În acest context, statele membre așteaptă ca nivelul de ambiție în asigurarea securității maritime și prezența înaintată a UE în principalele areale de interes să crească și să fie definitorii pentru protejarea și urmărirea intereselor strategice.

De asemenea, la nivelul NATO, este așteptat ca, în 2022, la summitul de la Madrid, să fie *adoptat noul concept strategic*, în care relevanța măsurilor și acțiunilor de asigurare a securității maritime să fie una crescută. Concretizarea acestor inițiative, coroborat cu prezența aliată înaintată în Marea Neagră, Mediterana și Baltică, semnifică răspunsul robust dat de NATO la adresa întregii game de amenințări hibride, vulnerabilități și riscuri de securitate la adresa statelor aliate.

Instruirea anuală prin exerciții în cadrul parteneriatelor multinaționale își propune să întărească securitatea maritimă și stabilitatea regională, partajarea informațiilor relevante și creșterea gradului de încredere reciprocă între actorii participanți.

Pentru a atinge un nivel adecvat de reziliență, este necesară existența unei preocupări guvernamentale holistice. Anticiparea, prevenirea, reziliența și modalitatea de răspuns ar trebui să reprezinte liniile directoare în orice acțiune a NATO, într-un context în care provocări menite să testeze reacția Alianței și care riscă să se transforme într-un conflict pe o scară mai largă sunt posibile în orice moment. Ținând cont de faptul că Federația Rusă a adoptat o abordare mult mai agresivă, implementată din zona arctică și până la Marea Neagră și Mediterană, că procesul

său de militarizare este constant și, de asemenea, că se folosește de metode de conflict asimetric și război hibrid, contracararea acestor amenințări folosind mijloace inovative devine crucială. Estomparea limitei dintre conflict și pace și, în consecință, percepția Occidentului asupra păcii sporesc spațiul de manevră al Rusiei, augmentat de contextul influențelor generate de globalizare, în care războiul hibrid poate fi purtat de la distanță (Ministerul Afacerilor Externe, 2021).

BIBLIOGRAFIE:

1. Buzan, B. (2000). *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier.
2. Ioniță, L. (2021). UPDATE Marea Britanie neagă informația privind focurile de avertisment trase de Rusia asupra navei HMS Defender, <https://ziare.com/international/stiri-internationale/rusia-focuri-avertisment-marea-neagra-distrugator-britanic-1686486>, accesat la 13 septembrie 2021.
3. Council of Europe, Parliamentary Assembly (2019). *Resolution 2259 (2019). The escalation of tensions around the Sea of Azov and the Kerch Strait and threats to European security*, <https://pace.coe.int/en/files/25419/html>, accesat la 5 septembrie 2021.
4. Defense Visual Information Distribution Service (2021). *Exercise Sea Breeze 2021*, <https://www.dvidshub.net/feature/Seabreeze2021>, accesat la 10 septembrie 2021.
5. Ministerul Afacerilor Externe (2021). *Comunicat de presă: Participarea ministrului afacerilor externe Bogdan Aurescu la reuniunea specială a miniștrilor afacerilor externe din statele membre ale NATO*, <https://www.mae.ro/node/55869>, accesat la 6 septembrie 2021.
6. New Strategy Center (2017). *Why the Black Sea Matters. Policy Paper*, <https://www.newstrategycenter.ro/black-sea-and-balkans-security-forum-2021-2/>, accesat la 6 septembrie 2021.
7. New Strategy Center (2021). *Black Sea and Balkans Security Forum*, <https://www.newstrategycenter.ro/black-sea-and-balkans-security-forum-2021-2/>, accesat la 6 septembrie 2021.
8. Poliția de Frontieră Română. (2021), <https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-garda-de-coasta-a-participat-la-exercitiul-mmo-black-sea-2021-desfasurat-la-marea-neagra-24065.html>, accesat la 1 septembrie 2021.
9. Statul Major al Forțelor Navale. (2021). *Comunicat nr. 31. „Sea Shield 21”, exercițiu NATO de instruire multinațională întrunită condus de Forțele Navale Române*, <https://www.navy.ro/comunicat.php?id=427>, accesat la 1 septembrie 2021.